Nro 11.

FREDERYK AUGUST

z Bożéy Łaski Król Saski Xiąże Warszawski etc.

Wszem w obec i każdemu z osóbna komu o tém wiedzieć należy, wiadomo czyniemy, że Sąd Nasz Kassacyiny Xięstwa Warszawskiego, wydał wyrok następuiący:

Działo się w Warszawie w Pałacu zwykłych posiedzeń Rady Stanu Krasińskich *zwanym, na posiedzeniu zgromadzonego Sądu Kaſsacyinego dnia trzydziestego pierwszego Mca Stycznia tysiąc ośmset dwunastego Roku.*

SĄD KASSACYINY

Xięstwa Warszawskiego.

Między Anną z Drogońskich Macieia Skrzypińskiego kawalera orderu Swiętego Stanisława, małżonką czyli oboygiem małżonkami, w dobrach Korytkowie w powiecie Wartskim Departamencie Kaliskim zamieszkałemi, zanoszącemi rekurs przeciw wyrokowi Sądu Appellacyinego Wydziału drugiego w dniu dwunastym Grudnia tysiąc ośmset dziewiątego roku zapadłemu przez Mecenasa Jana Zwierzchowskiego z iednéy; a Maryanną Krystyną Jana Kęszyckiego Radzcy powiatu Krobskiego, Franciszka Tomasza Rakowskiego byłego Kapitana Woysk Polskich, małżonkami, w dobrach Gareczku i Gorowku, tudzież Teklą nieletnią wraz z iéy Opiekunem Anzelmem Pomorskim we wsi Stwolnie zamieszkałemi, do Kassacyi powołanemi, przez Mecenasa Kaietana Kozłowskiego z drugiéy strony;

Maiąc

Maiąc sobie rapportem Kommissyi Podań i Instrukcyi przełożony następuiący stan sprawy:

Niegdy Mateusz Drogoński spłodziwszy zaślubnie trzy córki teraz do Kassacyi powołane, otrzymał od panuiącego Fryderyka Wilhelma Króla pruskiego patent legitymacyiny, dnia dwudziestego drugiego Lipca tysiąc ośmset piątego roku, w Berlinie datowany; nadaiący prawość rodu i szlachectwo pomienionym córkom z wyłączeniem iedynie praw lennych. — Po zeyściu oyca który nadto testamentem los dzieci swoich legitymowanych zapewnił, Anna z Drogońskich Skrzypińska teraz rekursuiąca, Synowica zmarłego, naybliższa z rodzeństwa do spadku po nim *ab intestato*, sądząc się bydź tak aktem legitymacyinym, iak testamentem, którym zmarły stryi zapisał iéy tylko ośmnaście tysięcy złotych oddaloną od sukcessyi rozpoczęła prawne kroki o uchylenie rzeczonéy legitymacyi. Spór przed byłym Sądem Appellacyinym Departamentu Poznańskiego niedokończony przyszedł pod rozpoznanie Sądu Appellacyinego Xięstwa, który w Wydziale trzecim na dniu dwudziestym szóstym Marca tysiąc ośmset dziewiątego wyrokuiąc odesłał sprawę do Trybunału cywilnego pierwszéy Instancyi Departamentu Poznańskiego w celu rozwiązania téy przedstanowczéy kwesty;

„czyli patent legitymacyiny Króla pruskiego, może sądowemu rozpoznaniu podlegać?

Trybunał Poznański wyrokiem dwudziestego szóstego Lipca tysiąc ośmset dziewiątego uznał sprawę za podlegaiącą sądowemu rozpoznaniu z przyczyn następuiących:

1. iż prawo kraiowe pruskie w §§. 56. i 57. wstępu upoważnia Sądy, aby w przypadku sporu rozpoznawały myśl, treść, powody, i cele szczególnych przywileiów i nadań, czyli zgodne są i stosowne do prawa powszechnego;
2. iż w duchu §. 601. części II. tyt. II. legitymacyą poprzedzić winno przekonanie, czyli dzieci przez małżeństwo rodziców legitymowane bydź mogły, że zatém w przypadku ninieyszym zgodność prawa tego z legitymacyinym patentem rozpoznawaną bydź winna;
3. iż w razie oboiętności prawa pruskiego stosować należy prawo Rzymskie, które *in Codice* w tytule XXII. *lege* 4. 5. et 6. daléy w tytule XXIII. *lege* 7. nakoniec w prawie *Novellarum collatione VII. cap.*

IX. w przypadku fałszywego przedstawienia rzeczy, reskrypta panuiących pod sądowe rozpoznanie poddaią, o czém obszernieyszą daie naukę *Hellfeldt in jurisprudentia forensi* lib. 1. tit. IV. §. 97.

Przeciwnie Sąd Appellacyiny wyrokuiąc w wydziale drugim, dnia dwunastego Grudnia tysiąc ośmset dziewiątego, uznał:

iż patent legitymacyiny żadnemu sądowemu rozpoznaniu podlegać nie może; utrzymuiąc zaś córki niegdy Mateusza Drogońskiego przy mocy praw im nadanych, nakazał teraz rekursuiącym wieczne milczenie pod karami prawem przepisanemi; pisma ich i podanie do gazet za niebyłe, nieważne i nie mogące szkodzić dobréy sławie powołanych poczytał, wyrok swóy co do tego punktu w pismach publicznych umieścić zalecił; i Skrzypińskich na karę sześćset złotych przywileiem oznaczoną skazał.

Oparł zaś wyrok swóy na następuiących powodach:

1. iż prawa pruskie bez ograniczenia dozwalaią prosić o legitymacyą dzieci zaślubnych; iż podług tychże praw władza panuiących żadnemu nie podlega ścieśnieniu; iż patent królewski nie nadwerężył praw trzeciego, Anna bowiem z Drogońskich Skrzypińska iako Synowica nie mogła żądać *legitymy*; iż naostatek czyny Monarchy nie podlegaią żadnemu sądowemu rozpoznaniu, gdyż §§. 56. i 57. wstępu do prawa kraiowego pruskiego, przez Trybunał Poznański przytoczone, mówią o przywileiach *pacto oneroso* nabytych, a co więcéy mówią tylko o ich tłumaczeniu, nie zaś o całkowitém uchyleniu.

2. iż podług przepisu §§. 601. 603. i następuiących części II. tyt. II. oraz §§. 1. i 7. tyt. XIII. do usprawiedliwienia legitymacyi nic więcéy nie należy, iak tylko okazanie, iż taż iest dobrem dla dzieci; iż prawo nie zabrania poszukiwać legitymacyi, nie czyiąc żadnéy różnicy między dziećmi zaślubnie zrodzonemi;

3. że nakoniec prawa Rzymskie nie mogą bydź stosowane do przypadku, w którym iedynie z praw pruskich czerpać należy prawidła.

Zaskarżaiąc ten wyrok strona rekursuiąca, na dwóch głównych rekurs swóy opiera powodach:

1. na obrazie wyraźnego prawa;
2. na przysądzeniu stronie nad iéy żądanie;

Co do pierwszego zwraca nayprzód uwagę na klauzulę w przywileiu zawartą, *salvo jure tertii*, sądząc iż w sprawie obecnéy tą trzecią osobą iest rekursuiąca Anna z Drogońskich Skrzypińska, która z mocy zastrzeżenia samego patentu przychodzić może do Sądu. Następnie przytacza §§. 77. 79. prawa kraiowego pruskiego i §§. 1. 2. 3. 4. 5. Ordynacyi sądowéy w tytułach wstępnych wyrażone, a przepisuiące: *iż nie wolno nikomu wymierzać sobie sprawiedliwości, iż rozwiązanie wszelkich sporów o moie i twoie do sądów należy.* Odwołuie się daléy do §§. 54. 55. 56. i 57. także w tytule wstępnym prawa kraiowego pruskiego zawartych stanowiących prawidła *tłumaczenia przywileiów* zkąd wywodzi, *iż wolno iest Sądom wchodzić w rozpoznanie i obiaśnianie nadań Monarchy.*

Nakoniec przytacza §. 6. części II. tyt. XIV. prawa kraiowego, według którego wszelkie wyraźnie lub przez milczenie nabyte uwolnienia, tłumaczone bydź maią stosownie do prawideł §§. 58. 62. i t. d. w tytule wstępnym wskazanych. Z czego wszystkiego wnosi że podług powyższych praw, Sąd uznać był powinien, *iż przywiléy i spór z niego wynikły podlega sądowemu rozpoznaniu*, a przeciwnie wyrokuiąc, popełnił wymienionych praw obrazę.

Odpieraiąc ten wywód strona do Kassacyi powołana utrzymuie nayprzód iż rekursuiąca nie może się odwoływać do klauzuli przywileiu *salvo jure tertii*, nie należy ona bowiem *ad hæredes necessarios*, ani za życia Mateusza Drogońskiego, to iest w czasie wydania legitymacyinego patentu, żadnego do sukcessyi prawa nie miała.

Co się zaś tycze praw przez rekursuiących wyżéy przytoczonych, te nie stosownemi do przypadku bydź sądzi, gdyż ani sami powołani wymierzać sobie sprawiedliwości nie usiłuią, i spór przez sądy się rozwiezuie, gdyż nadto prawa mówiące o tłumaczeniu przywileiów, mówią o przypadkach gdzie znaczenie iest wątpliwém, w obecnéy zaś sprawie, myśl przywileiu iest iasna, żadnego tłumaczenia niepotrzebuiąca; co większa prawa te mówią o tłumaczeniu przywileiów w celu ich wykonania, nie zaś o ważności i uchyleniu samego nadania, która to attrybucya, wedle §. 70 tytułu wstępnego, nie sądom lecz samemu służy panuiącemu; gdyż naostatek przywiedziony przez rekursuiących §. 6. tyt. XIV. części II. mówi o *podatkach*, a nie o *legitymacyach.*

Nie masz zdaniem strony powołanéy, w całéy obszerności kodexów pruskich, żadnego prawa, któreby dozwalało Sądom uchylać to co Monarcha

postanowił; nie masz żadnego prawa stanowiącego dla Monarchy prawidła, kiedy i w których on przypadkach może legitymacyine patenta wydawać? Prawo takie musiałoby bydź prawem konstytucyiném, i nie miało mieysca w kraiu, gdzie Król był panem nieograniczonym.

Gdyby nawet, przydaią powołani, wymienione przez rekursuiących prawa, mogły się do obecnego przypadku stosować, tedy zarzucaćby można iedynie sądowi wyrokuiącemu złe zastosowanie przepisów prawa, lecz ten zarzut nie byłby dostateczném usprawiedliwieniem rekursu kassacyinego, w którém obrazę praw wyraźnych okazać należy.

Tak rozebrawszy strony pierwszy powód rekursu, lubo się w tém zgadzaią iż co do ważności legitymacyi, Sąd nie powinien był wchodzić w iéy ocenienie, gdyż o to ieszcze nie toczyła się sprawa, nie chcąc iednak pominąć téy okoliczności chociaż iedynie w motywach wyroku roztrząsanéy, zastanawiaią się nad następuiącemi punktami sprzecznemi:

1. czyli za rządu zeszłego delegowany Regencyi Poznańskiéy, czyniąc wyiaśnienie nakazane reskryptem gabinetowym, nie powinien był z mocy samego prawa, prócz tego względu, iż legitymacya będzie dobrodzieystwem dla dzieci, rozciągnąć ieszcze swe śledztwo na inne równie ważne stosunki?
2. iakie to są okoliczności, które obok powyżéy wytkniętéy śledzić należało?
3. czyli przepisy prawa o skutkach nierzetelnego przedstawienia rzeczy, *de errore et dolo* mogą bydź do ninieyszego stosowane przypadku?

W rozbiorze pierwszego punktu różnią się strony w swych zdaniach, rekursuiąca utrzymuiąc *affirmativè*, powołana *negativè*, obiedwie iednak odwołuią się do tegoż samego §. 602. części II. tyt. II. prawa kraiowego pruskiego, tudzież do reskryptu Monarchy w dniu czwartym Września tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt osmego wydanego;

Co do drugiego punktu rekursuiąca mniema, iż delegowany powinien był dochodzić stanu rodziców, a przywodząc z części II. tyt. I. prawa pruskiego §§. 1. 2. 16. 136. 173. 174. i 175. *o obowiązkach małżeństwa*, nieמniéy 434. 668. 669. 670. *o rozwodach*, daléy z oddziału IX. téyże części i tytułu §§. 835 i 836. o *małżeństwach leworęcznych*, a nawet §§. 1062. aż do

1065. części II. tyt. XX. utrzymuie iż Monarcha przy wyiaśnieniu tych okoliczności, aniby zapewne chciał, aniby mógł żądaną legitymacyą udzielać, zwłaszcza gdy §§. 25. 592. 596. 601. i 945. w związku uważane każą się dorozumiewać, iż legitymacya tylko dzieci w stanie wolnym spłodzonych żądaną i udzieloną bydź może.

Przeciwnie strona powołana sądzi, iż gdy w obecnym przypadku ani o obowiązkach z małżeństwa wynikaiących, ani o rozwodach, ani o małżeństwach leworęcznych, ani o karach prawnych, lecz iedynie mowa iest o legitymacyi dzieci niedzielących winy rodziców, przeto iedynie §. 601. wyżéy przytaczany za prawidło służyć powinien, a ten nie wchodząc w inne względy, wyraźnie dozwala poszukiwać legitymacyi dzieci zaślubnie (*extra matrimonium*) spłodzonych. Żąda od strony rekursuiącéy okazania sobie prawa któreby w téy mierze wyraźnie ścieśniało władzę Monarchów pruskich, i nie mniema, iżby tak niepewne wnioski rekurs kassacyiny usprawiedliwiać mogły.

Co do trzeciego mniema rekursuiący, iż przepisy prawa *de errore et dolo* winny bydź do ninieyszego przypadku stosowane, i przyłącza §§. 57. tyt. V. §. 50. tyt. XXIII. Ordynacyi sądowéy, niemniéy §§. 75. 84. i 85. części I. tyt. V. §§. 1256. 1325. 1377. i 2627. tyt. XX. części II. prawa kraiowego pruskiego, które nauczaią iak strony w obliczu sądu, co do rzetelnego przedstawienia czynu postępować powinny, z iaką dokładnością Sędzia ma prawdy dochodzić, iakie są skutki cywilne, iakie kary kryminalne podstępu.

Przeczy temu strona do kassacyi powołana, utrzymuiąc iż przepisy powyższe stosuią się do processów i umów zobopólnych, nie zaś do czynów poiedynczych gdzie błąd i podstęp nikomu nie szkodził, gdzie nawet nie masz błędu i podstępu, bo Monarcha wiedział, co podług prawa wiedzieć był powinien,

Przechodząc ieszcze do praw Rzymskich, utrzymuie rekursuiący, iż gdyby powyższe prawa pruskie były wątpliwemi, tedy należałoby Sądowi udać się do prawa Rzymskiego iako posiłkowego, na mocy §§. 49. i 55. tytułu wstępnego; strona zaś powołana odpiera to twierdzenie patentem pruskim dnia piątego Lutego tysiąc siedmset dziewiedziesiąt czwartego roku wydanym, którego §. 1. moc praw posiłkowych w państwach Pruskich na zawsze uchylił.

Przy rozbiorze drugiego powodu rekursu, zarzut wyrokowania nad żądanie strony zasadza się na tém, że Sąd wyrok swóy przez gazety publi-

cznie kazał ogłosić; na co odpowiadaiąc strona powołana przestaie na przytoczeniu artykułu 1036. kodexu postępowania sądowego, który dozwala sądowi *ex officio* uczynić to, co wyrok appellacyiny postanowił.

W takim stanie wzaiemnych sporów, rekursuiący na mocy artykułu 10. Organizacyi Sądu Kassacyinego pod liczbą 1. i 3. domaga się skassowania zaskarżonego wyroku; — Strona zaś powołana odrzucenia rekursu. —

Po wysłuchaniu rapportu Kommissyi Podań i Instrukcyi, oraz wniosków Królewskiego przy sądzie swoim Prokuratora, utrzymuiącego iż z obudwu powodów rekursu wyrok zaskarżony, skassowaniu podlegać nie może;

SĄD KASSACYINY

zważywszy

iż patent legitymacyiny dla powołanych do Kassacyi trzech córek niegdy Mateusza Drogońskiego w dniu dwudziestym drugim Lipca tysiąc ośmset piątego roku przez Fryderyka Wilhelma Króla pruskiego udzielony, iest prawem szczególném wydaném mocą samowładną, żadném prawém pisaném nieograniczoną;

zważywszy

iż pomieniony legitymacyiny patent pod względem powyższym uważany, gdy co do rzetelności iego i formy żaden zarzut ze strony rekursuiącéy nie iest czyniony, co do ważności swoiéy sądowemu rozpoznaniu nie podlega;

zważywszy

iż przepisy prawa Rzymskiego *de exceptione subreptionis et obreptionis*, do rzeczonego patentu legitymacyinego powołanych córek Mateusza Drogońskiego zastosowanemi bydź nie mogą, a to z powodu, iż §. 18. patentu publikacyinego w dniu piątym Lutego tysiąc siedmset dziewięćdziesiąt czwartego roku wydanego, moc praw Rzymskich w państwach panowaniu pruskiemu uległych, zupełnie uchyloną została;

zważywszy

iż pomiędzy stronami, żadnego nie masz sporu o znaczenie przywileiu, lub wątpliwości z niego wynikaiące, a zatém wzięte w pomoc przez stronę rekursuiącą przepisy ze wstępu do prawa powszechnego pruskiego, o tłumaczeniu wątpliwości przywileiów do ninieyszego processu, o ważność patentu toczącego się stosowanemi bydź nie mogą:

zważywszy naostatek

iż zarzucane przez stronę rekursuiącą wyrokowanie nad żądanie strony przez umieszczenie zaskarżonego wyroku w gazetach, na wzgląd nie zasługuie, gdyż art; 1036. kodexu postępowania cywilnego, dozwala sądom ogłaszać drukiem wyroki swoie, chociażby o to strony wniosków nie czyniły;

Rekurs Anny z Drogońskich i Macieia Skrzypińskiego małżonków, przeciw Maryannie Krystynie Jana Kęszyckiego, Franciszce Tomasza Rakowskiego małżonkom, Tekli nieletniey Pannie, Drogońskim, niegdy Mateusza Drogońskiego córkom rozsądzaiąc:

tenże rekurs odrzuca — summę dwadzieścia pięć złotych w papierze stęplowanym od wpisu złożoną utwierdza, takąż summę równie w stęplowanym papierze od ninieyszego wyroku przez rekursuiących opłaconą mieć chce, też stronę rekursuiącą, na powrócenie kosztów powołanym i stosownie do artykułu 58. Organizacyi Sądu Kassacyinego, na zapłacenie grzywien na fundusz ubogich w summie sto pięćdziesiąt złotych skazuie — mocą ninieyszego wyroku.

(podpisano) J. Łuszczewski Z. Prezesa.

(L.S.) *L. Osiński Pisarz S. K.*

Wydrukować
Felix Łubieński
Minister Sprawiedliwości.

Zgodno z Oryginałem

(*L.S.*) *Antoni Joneman*
Sek. Jeneralny.